

Àlex Tarroja: 'La reflexió sobre el territori és molt més lenta que la seva transformació'

12/06/2004

ALBERT
PUNSOLA

(/AUTOR/ALBERT-

PUNSOLA-44)

Periodista

Àlex Tarroja és geògraf i president de l'Associació de Geògrafs professionals de Catalunya. Des del 1992 treballa a l'àrea de cooperació local de la Diputació de Barcelona on coordina diverses col.laboracions

amb centres de recerca, de cara a impulsar polítiques territorials des d'una perspectiva socioambiental i de governabilitat en xarxa. Ha estat impulsor del fòrum virtual 'Territori', que agrupa a més de 500 investigadors, i ha codirigit l'Anuari Territorial de Catalunya que va ser presentat recentment.

A banda de la identitat, res sembla importar-nos tant als catalans com el territori i , en canvi, un viatge pel país pot resultar força decebedor en aquest sentit. Per què?

Venim d'una època -finals dels anys 70- on el debat sobre el territori se centrava molt en recuperar les ciutats a través de les reivindicacions de les associacions de veïns. En els anys 80 això fa que els Ajuntaments democràtics treballin a fons l'urbanisme i en aquest sentit les millores són substancials, de fet, es converteixen en referents més enllà de les nostres fronteres. Ara, això només representa el 5% del territori. Per altra banda, i simultàniament, els moviments ecologistes havien treballat molt en la defensa d'espais naturals i, com a resultat, apareixen els PEIN i els Parcs Naturals. Això representa un 20% del territori. La qüestió és, efectivament, què ha passat amb el 75% restant, que està format per zones periurbanes o rurals però fortament urbanitzades. Aquest percentatge de territori, que és el més important en superfície, no ens ha amoïnat gaire com a societat. I precisament és aquí on s'han produït les transformacions més grans dels darrers 20 anys. Teníem una cultura urbana i una rural però no una cultura específica per afrontar els reptes d'aquest territori diguem-ne mixt. **La tenim ara aquesta cultura?** Socialment hi ha sensibilització, que és el primer pas. Les mobilitzacions socials ja no són només per salvar indret molt concrets -que també- sinó del tipus 'Salvem l'Empordà' per exemple. Es parla de tota una comarca i es fan referències a espais de tot tipus que es troben en un marc molt ampli, en una visió molt més complexa. Aquest tipus de moviment ja incorpora una lectura del paisatge, que conté molts elements culturals i socials. La nova cultura està naixent. **S'ataca el territori de manera devastadora o és que la gent és excessivament sensible?** És veritat que la percepció de l'atac exterior al 'meu' territori és un patró molt comú. Però en honor a la veritat no sempre és així; caldria veure-ho cas per cas, i encara millor, definir quin model de país volem territorialment i aleshores molts casos d'agressió potser serien vistos d'una altra manera.

Pot donar un exemple? Tots estem d'acord en què els transport de mercaderies per carretera ocasiona nombroses distorsions en la mobilitat, contamina, etc. La majoria de plataformes reivindicatives i moviments ecologistes estarien d'acord que l'alternativa és el tren. Ara, el dia que algú mostri el traçat del ferrocarril de l'eix transversal que ha de servir per reduir el nombre de camions en circulació ja veurem què passa. Un cas com aquest és paradigmàtic de que moltes vegades no es pot escollir una opció sense causar sovint un altre problema. Si volem el model de mobilitat sostenible, aquest tema -en aquest cas l'impacte del tren transversal- adquireix una dimensió diferent. És una agressió al territori? O és el cost d'optar per un model sostenible? Hem de fer-nos aquestes preguntes

per plantejar-nos què estem disposats a assumir. **És una qüestió molt similar a l'energia eòlica. Energia neta amb un cost sobre el territori?** Vull matisar que l'energia eòlica és bona pel medi ambient sempre i quan no sigui una mera inversió que s'aprofita dels incentius fiscals i desaprofita l'energia produïda. I això està succeint en molts casos. Però si pensem que això pot millorar, aleshores sorgeix el problema del paisatge. Les solucions passen per posar-nos d'acord en la selecció dels indrets i en tenir en compte, no només la producció d'energia, sinó certs valors. Em sembla obvi que hi ha llocs que, per la seva història i característiques, tenen un significat fort per la comunitat i això no es pot menystenir. Algú posaria aerogeneradors a Montserrat? Per altra banda, m'atreviria a dir que en alguns indrets els aerogeneradors poden millorar el paisatge tot donant-li precisament identitat. **No li sembla que el territori està a mercè de fets tan conjunturals com una majoria política? No és aquest el cas del Quart Cinturó?** Del quart cinturó se'n parla des dels anys 70 i de moment encara no s'ha fet. Fins ara una administració treia un projecte i si tenia temps el realitzava però això cada vegada passarà menys d'aquesta manera. Penso que la societat està ja prou formada per limitar-se a anar a votar un cop cada quatre anys i que això es tradueixi en donar un xec en blanc. Cada cop és demana més diàleg i més participació en els processos que han d'afectar el territori de manera crucial. Els polítics se n'han d'adonar que anar en contra d'aquesta tendència serà anar en contra d'ells mateixos. **Coneix algun cas que pugui il·lustrar el que explica?** És el que ha passat a Palamós amb la urbanització d'uns terrenys en una plana del municipi. El Ple ho aprova per unanimitat però, davant la pressió popular, es convoca un referèndum i guanya àmpliament l'oposició a aquesta operació. On és la legitimitat, en la unanimitat de tots els partits polítics que representen a la ciutadania o en la ciutadania que s'ha pronunciat de forma clara? Jo crec que aquí els representants s'han deslegitimats. **Catalunya és plena de problemes i debats locals. Hi ha visió global de país?** Penso que no hi ha hagut planejament territorial supramunicipal en els darrers 20 anys. Hi ha el Pla Territorial General però el país real s'ha anat dibuixant municipi a municipi. Són més de 900 municipis fent cadascun les seves apostes de creixement i desenvolupament. Fins ara la competència ha guanyat als plantejaments de coordinació. I és aquí on hauríem d'anar de cara al futur. **I quins referents tenim que ens puguin ajudar?** Hi ha darrerament experiències interessants a França i Itàlia i moltes d'elles apunten al disseny de la fiscalitat com a possible solució. Si cada municipi gestiona els seus impostos aleshores cadascun vol el seu polígon industrial, la seva zona logística, la seva zona residencial amb cases aparellades. Però per exemple, 15 municipis poden acordar com fer aquestes intervencions en el conjunt del seu territori com si fos un de sol. Si, fiscalment, els beneficis són compartits, després la riquesa generada ja es redistribuirà però en qualsevol cas haurem obtingut una intervenció en el territori més sensata tot evitant duplicitats d'instal·lacions i infraestructures i altres distorsions. En el cas de França s'ha creat la figura de l'aglomeració urbana que defineix àmbits supramunicipals que gestionen les taxes d'activitat econòmica. Els municipis es posen d'acord en crear una zona industrial i no 15. Així ja no és crucial per cadascun d'ells captar el màxim d'empreses. Després els ingressos que generi la zona industrial ja es repartiran. D'aquesta manera es poden distribuir millor les càrregues sobre el territori. **És bo que 5 dels 7 milions d'habitants de Catalunya visquin a la regió metropolitana?** Crec que el debat de l'equilibri o desequilibri territorial està superat. Cada territori té les seves possibilitats i la seva configuració. No podem aconseguir mai grans densitats de població al Pirineu. El que hem d'intentar és articular tots els territoris en xarxa. Som un país policèntric i cada territori té la seva especificitat i la seva funcionalitat. Hem de buscar complementarietats. No podem tenir a tot arreu centres logístics i parcs agroalimentaris a cadascú el que li pertoca. La prova de la superació del debat equilibri/desequilibri és que cada cop més es produeix una equalització de les rendes entre les comarques. En els primers anys 80 entre els tècnics es parlava de 'comarques per tancar' sense citar-ne noms tots les tenim al cap; eren comarques agrícoles de l'interior molt empobrides. Avui la majoria han pujat molt la seva renda i fan productes amb valor afegit. **I la nova divisió territorial com pot modelar aquest país en xarxa?** En principi és més aviat una qüestió administrativa que no pas de gestió del territori. Però també és veritat que definirà àmbits de cooperació dels municipis i en aquest sentit pot ser útil en relació al que he comentat anteriorment. **El consum de sòl preocupa però no hi ha qui l'aturi.** Cal dir que aquest procés és en gran part heretat. Ve dels ajuntaments franquistes que en el seu moment van qualificar molt de sòl com a urbanitzable i anys més tard, per por davant dels drets adquirits i de les indemnitzacions, pocs

municipis s'han atrevit a modificar la situació. Les desclassificacions de sòl urbanitzable han estat molt tímides. **I quina solució hi ha?** Potser ens ho hauríem tot de replantejar des de l'arrel i revertir certes situacions amb més valentia. Perquè és la por a la indemnització el que frena als ajuntaments i potser s'hauria de començar a pensar que hi ha indemnitzacions que són senzillament inassumibles per la comunitat. Es una qüestió no només de les lleis sinó d'opció per un model econòmic. **Per què la gent que vivia 'a la mediterrània' viu ara 'a l'anglosaxona', és a dir, en interminables files de cases adossades?** Crec que el model de vida angloamericà en tots els sentits ha anat calant. Hi ha aquesta qüestió cultural, per una banda, i després el fet objectiu i constatable de que són vivendes que ofereixen més espai per menys diners que a la ciutat compacta. Però no es pot oblidar que són més barates perquè no paguen les externalitats que generen. Hauríem de veure si el model s'aguantaria des del moment que el preu d'una casa d'aquesta tipologia inclogués el cost de la mobilitat o el cost dels serveis municipals, que augmenta amb aquest tipus d'urbanització. **Sense considerar ja dels efectes ambientals es parla, a partir de certes tipologies urbanes, de banalització dels paisatge.** Per què en aquest país els paisatgistes no intervenen més en el territori? Efectivament, de vegades edificacions i intervencions que tècnicament, des del punt de vista de planejament, són impecables no tenen en compte l'entorn. Això genera paisatges clònics on es perd el caràcter genuí de cada lloc. Es cert que ara s'ha creat l'Observatori Català del Paisatge que segur que farà una bona tasca. Però hi ha un problema de fons: que el ritme de reflexió sobre el territori és molt més lent que el ritme de la seva transformació. De vegades quan comences a reaccionar ja has fet tard! **Ens cal acció, doncs?** S'han de fer lleis com el Pla Director del Sistema costaner que protegeixin la nostra costa dels fets consumats. S'ha de combinar aquesta acció immediata amb la reflexió perquè si no, a llarg termini, tampoc obtindrem resultats. **Parlàvem al principi de la construcció d'una cultura sobre el territori i de la importància dels debats. Quines són les dificultats per seguir aquest camí?** Moltes vegades es planteja a la societat un projecte important i es dona molta informació sobre aspectes tècnics però l'objectiu final del projecte no l'expliquem. I això dificulta molt el debat. Això és vàlid pel Túnel de Bracons, per ubicar una presó, per construir una nova línia de tren o per definir el futur mapa aeroportuari.

Share 0

Tuit

 (<https://plus.google.com/share?url=https%3A//www.sostenible.cat/entrevista/alex-tarroja-la-reflexio-sobre-el-territori-es-molt-mes-lenta-que-la-seva-transformacio-1>)

 (<https://www.sostenible.cat/print/entrevista/alex-tarroja-la-reflexio-sobre-el-territori-es-molt-mes-lenta-que-la-seva-transformacio-1>)

Relacionats

Butlletí

Correu electrònic *

Subscriu

[Enviaments anteriors \(/newsletter/sostenible\)](/newsletter/sostenible)

(/)

Revista de la **xarxa** de ciutats i pobles cap a la sostenibilitat

**Diputació
Barcelona**

(<http://www.diba.cat>)

Arxiu (/arxiu)

Continguts per categoria (/tagclouds/chunk/3)

Continguts per etiqueta (/tagclouds/chunk/1)

Continguts per municipi (/tagclouds/chunk/2)

Avís legal (<http://www.diba.cat/avislegal>)

Contacte (/formulari/contacte)

RSS (<https://www.sostenible.cat/pagina/rss#overlay-context=>)

(<https://www.facebook.com/Sosteniblecat-146513494888>)

(<http://www.twitter.com/xarxasost>)

(<http://youtube.com/xarxasost>)

([rss.xml](#))